

Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

Η Κρίση δεν είναι μόνο Ελληνική

Του Ηλία Καραβόλια

5/9/2011

Έχει κυριαρχήσει μια τρομερή πλάνη από τις αρχές του 2010 στην ελληνική κοινωνία: *ότι η κρίση είναι δική μας, εγχώρια*. Εύκολα πιστευτή ως άποψη, δεδομένου ότι είχαμε το μεγαλύτερο δημόσιο χρέος απ όλες τις ευρωπαϊκές οικονομίες και το δεύτερο- μετά την Ιρλανδία- αρνητικότερο έλλειμμα. Και όμως, χωρίς να ξεχνάμε φυσικά τις γνωστές δικές μας πολυετείς ανεύθυνες συμπεριφορές πολιτικών και πολιτών, *η κρίση είναι διεθνής, είναι κρίση υπέρ-πιστωτικής επέκτασης και κρίση δημοσιονομική, που εντάθηκε από τις παρεμβάσεις των κυβερνήσεων να σώσουν τον νευραλγικό κλάδο της χρηματοπιστωτικής βιομηχανίας*.

Το πώς φθάσαμε στην παγκόσμια υπερχρέωση, έχει αναλυθεί αρκετά, αλλά ας θυμηθούμε ότι μετά την επίθεση της 11/9 στη Νέα Υόρκη, στις χρηματοπιστωτικές αγορές κυριάρχησε η αστάθεια και ο φόβος. Και προκειμένου τότε να αποφύγει η οικονομία των ΗΠΑ, αλλά και η παγκόσμια οικονομία, πιθανά αδιέξοδα, υπήρξε μια μείωση των επιτοκίων και μια χαλάρωση της πίστης, που ενθάρρυνε τον δανεισμό των πολιτών ώστε να διατηρηθεί η ζήτηση. Η συνέχεια, γνωστή :οι τράπεζες επωφελήθηκαν απ' αυτό και άρχισαν να προωθούν επισφαλή στεγαστικά ενυπόθηκα δάνεια τα οποία γνωρίζουμε στην συνέχεια πώς τιλοφορήθηκαν και έγιναν προϊόν μοχλευμένων επενδυτικών στοιχημάτων, γεμίζοντας με ζημιές τους ισολογισμούς επενδυτικών και εμπορικών τραπεζών.

Το μείζον ερώτημα είναι αν σήμερα είμαστε μάρτυρες μιας παροδικής καταιγίδας ή μιας κρίσης ιαπωνικού τύπου όπως αυτή που ξέσπασε στην Ιαπωνία πριν από είκοσι χρόνια και ακόμα και σήμερα, η οικονομία της δεν έχει επανέλθει στο σημείο που βρισκόταν πριν από αυτήν.

Δυστυχώς, η κρίση αυτή ενδέχεται να αποδειχθεί πολύ βαθιά και ίσως μακροχρόνια. Οι μεγαλύτεροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί του κόσμου έχουν στην κατοχή τους κάποιους προβληματικούς σωρούς από επενδυτικά χρεόγραφα και έχουν πιστώσει επιχειρήσεις, κράτη και πολίτες με έντονα προβληματικά δάνεια. Μέχρις ότου αυτή η 'κακή πίστη' βρει τη διέξοδό της και οι τράπεζες αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της, είναι ευνόητο ότι θα υπάρξει πρόβλημα με τη χορήγηση νέων πιστώσεων. Και όταν δεν υπάρχουν εύκολα διαθέσιμες νέες πιστώσεις, η οικονομία –σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο- δεν λειτουργεί καλά.

Από τις βασικές παραμέτρους επιτάχυνσης της κρίσης είναι η τεράστια μεταφορά κεφαλαίων από την Ανατολική Ασία στις ΗΠΑ. Είναι γνωστό ότι ορισμένες χώρες με έντονους ρυθμούς ανάπτυξης, παρήγαν τεράστιες ποσότητες πλεονάσματος – ιδίως η Κίνα, η Ινδία σε μικρότερη κλίμακα, και σε ένα συνεχώς μεγαλύτερο βαθμό κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες, η Ρωσία και οι χώρες του Κόλπου. Τα χρηματοπιστωτικά αυτά πλεονάσματα έχουν προκύψει από το ισοζύγιο των εμπορικών τους πλεονασμάτων. Εκεί ακριβώς βρίσκεται η ρίζα ενός στρεβλωτικού φαινομένου: *οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν θα έπρεπε να εξασφαλίζουν ένα πλεονάζον ισοζύγιο πληρωμών στα πρώιμα στάδια της ανάπτυξής τους, διότι τα πλεονάσματα αυτά (που σημαίνουν ότι σωρεύουν αποταμιεύσεις οι οποίες*

Ηπίτου 17B, Αθήνα 105 57 • Τηλ.: 210 331 2960 • Φαξ: 210 331 2284 • andrian4@acg.edu, www.acg.edu

The American College of Greece



Σημειώματα

Institute of Diplomacy and Global Affairs

υπερβαίνουν σε αξία τις επενδύσεις) κατευθύνθηκαν στο εξωτερικό, κυρίως στις ΗΠΑ, με τις γνωστές χρόνιες δημοσιονομικές και μακροοικονομικές ανισορροπίες κρίση που ζούμε από τα τέλη του 2008 είναι μάλλον ένα ορόσημο στην 'αναγκαστική αναστροφή' αυτών των παθολογικών παγκόσμιων ροών φθηνού χρήματος και μη παραγωγικού κεφαλαίου. Διότι ας μην ξεχνάμε ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις στη Νοτιοανατολική Ασία (1997-98), στη Ρωσία (1998), στη Βραζιλία (1998-99), στην Τουρκία (2001) και στην Αργεντινή (2001) οφείλονταν κατά σειρά στην υπέρ-φιλελευθεροποίηση των διεθνών συναλλαγών και του τραπεζικού συστήματος σε κάθε χώρα, στην συνέχεια σε διόγκωση του δημόσιου χρέους τους και στην κάμψη των ρυθμών ανάπτυξης συνέπεια την κρίση της συναλλαγματικής ισοτιμίας κάθε χώρας. Κάτι διαφορετικό δηλαδή από αυτό που ζει τώρα η παγκόσμια οικονομία.

Τα κράτη παλεύουν σήμερα ενάντια στις μυθικές αγορές για να "σώσουν τις μεγαλύτερες τράπεζές τους, δηλαδή τους πλέον στρατηγικούς τομείς τους. Αλλά ας δούμε ποιές είναι αυτές οι μυθικές "αγορές" που άλλοτε "πείθονται" και άλλοτε όχι : τράπεζες, hedge funds, private equities, ασφαλιστικές εταιρείες και συνταξιοδοτικά ταμεία μισθωτών, είτε "δημόσια" είτε "ιδιωτικά". Αυτά είναι τα μέρη ενός τεράστιου χρηματοπιστωτικού μηχανισμού σε κάθε χώρα και έχουν "εθνική" σημαία δράσης, ανάλογα με το που φορολογούνται τα κέρδη τους και σε ποιές περιοχές του παγκόσμιου οικονομικού ανταγωνισμού παρεμβαίνουν άμεσα ή έμμεσα. Εννοείται ότι υπάρχουν φυσικά και οι αμιγώς "πολυεθνικοί" φορείς που διαχειρίζονται τόσο "πραγματικό" όσο και "λογιστικό" χρήμα - αν και, από ένα σημείο και μετά, τα όρια ανάμεσα στο "πραγματικό χρήμα" και το "λογιστικό χρήμα", γίνονται δυσδιάκριτα και επικίνδυνα.

Αυτές είναι οι περιβόητες "αγορές" με τις οποίες τα κράτη παλεύουν, και όσα διαθέτουν δικό τους νόμισμα, προσπαθούν να το υποτιμήσουν ώστε να απαξιώσουν το κερδοσκοπικό χρήμα των 'αγορών'. Το παιχνίδι περιπλέκεται διότι τα κράτη απευθύνονται σε αυτές τις ίδιες τις αγορές, ως πηγές δανεισμού, δηλαδή στις τράπεζες (δικές τους ή "ξένες", ιδιωτικές ή δημόσιες) και στα χρηματοπιστωτικά "funds", προσπαθώντας να επωφεληθούν ως προς τα επιτόκια με τα οποία δανείζονται, ανάλογα με το αν η κατάσταση των άλλων κρατών- δανειστών είναι χειρότερη απ' την δική τους.

Αυτή είναι η γενική εικόνα και όσοι δυστυχώς υπερθεματίζουν την άποψη ότι η Ελλάδα είναι ένα 'παγκόσμιο πειραματόζωο', συντηρούν μια παραπληροφόρηση. Σκόπιμα δεν αναφέρουν τί έχει συμβεί μέσα στο 2010, τί συμβαίνει τώρα, και τι θα συμβεί στο κοντινό μέλλον σε κράτη όπως η Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία αλλά και το πως προέκυψε και εξελίσσεται η τωρινή φάση της κρίσης στις δύο πλέον 'ισχυρές' οικονομίες : Μ. Βρετανία και ΗΠΑ! Άραγε είναι όλες αυτές οι χώρες "πειραματόζωα" ή οι πολίτες και οι πολιτικοί τους είναι ανεύθυνοι όπως εμάς και οδηγήθηκαν σε ξέφρενες σπατάλες και χρέη; Το γεγονός ότι το αγγλικό κράτος θα απολύσει σχεδόν 500 χιλιάδες υπαλλήλους, περικόπτοντας τις δημόσιες δαπάνες του κατά 94 δισ. ευρώ τα επόμενα χρόνια και στις ΗΠΑ η ανεργία φθάνει επικίνδυνα στο 10 % είναι συνέπεια εθνικών εγχώριων προβλημάτων τους;

Το ότι υπάρχουν "ειδικά χαρακτηριστικά" σε όλα τα κράτη, αυτά δεν έχουν σχέση ούτε με τις αιτίες της κρίσης ούτε με την εξέλιξή της. Έχουν σχέση με το πώς δομείται το παγκόσμιο οικονομικό μοντέλο και ο θεσμικός "σκελετός" της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων. Και αυτός ο σκελετός φαίνεται ότι δεν αντέχει πολλά βάρη....